

Kapitel 2 fremdrager interessant materiale om sygeplejerskerne ud fra Dansk Sygeplejeråds medlemsarkiv. Der tegnes følgende billede af den danske sygeplejerske ved århundredets begyndelse: Det var voksne, veluddannede, erfarne sygeplejersker, der var sig deres ansvar bevidst, og som derfor stiftede deres egen faglige forening, der gennem sine optagelseskriterier skulle stå som garant for, at medlemmerne levede op til normerne. Efter de første etableringsår rettede man interessen mod de unge, nyuddannede sygeplejersker, som man søgte at rekrutere ud fra kravene om dels en 3-årig uddannelse, dels gode anbefalinger.

Uddannelsesspørgsmålet står i fokus i kapitlerne 3-5. Kravet om en 3-årig statsanerkendt uddannelse var Dansk Sygeplejeråds altoverskyggende krav i denne periode, og fremstillingen følger kampen for dette krav og de mange hindringer, man mødte undervejs. Modstanden kom bl.a. fra læger, politikere og vel også fra den almene holdning, at sygeplejearbejde var noget, som alle kvinder var disponerede for og havde naturlige anlæg for at udføre. Fremstillingen viser Sygeplejerådet som en yderst aktiv og kompetent part i det politiske spil. Både dygtige formænd, frem for alt Henny Tscherning (formand 1899-1927), og aktiv med-

lemsopbakning lå bag Sygeplejerådets stigende indflydelse. Sygeplejerådet måtte langt hen ad vejen selv stå som garant for sygeplejerskernes faglige kvalifikationer, f.eks. ved at arrangere kurser. Men derved opnåede man også at få afgørende indflydelse på den ordning, der fik det officielle stempel i 1933. Loven om statsautorisation af 1933 var en stor sejr for sygeplejerskerne.

Fremstillingen er vellykket og læseværdig. Dens styrke ligger i det store, ukendte materiale, der er fremdraget og stykket sammen, med uddannelsesspørgsmålet som det overordnede perspektiv eller omdrejningspunkt. Man kunne dog overveje, om forfatteren ikke med held kunne have inddraget dels nyere professionaliseringsteorier, dels kvindehistoriske synsvinkler. Det forekommer i hvert fald oplagt at se sygeplejerskernes kamp som en stræben efter at opnå status som en profession eller semiprofession. Ud fra en kvindehistorisk synsvinkel kunne man ønske sig, dels at der var lagt større vægt på at placere sygeplejerskerne i forhold til den øvrige kvindebevægelse, dels at der var gjort mere ud af de kulturelle mønstre og variationer, sygeplejerskernes fællesskaber og den enkelte sygeplejerske som del af en særlig kvindekultur.

Hanne Rimmen Nielsen

KULTURHISTORIE

Kim Karmark: *Laug og zünftighed* (Aarhus Universitetsforlag, 1989). 116 s. Ill.

Arbejdet er en specialopgave i historie og opfylder de krav, der stilles til en afhandling af denne art med dens for-

trin og fejl. Til de første hører en god redegørelse for kilderne og litteraturen. Det er en skildring af zünften i det københavnske snedkerlav, en snæver beskrivelse af skikke og omgangsformer særlig hos hovedstadens snedkersvende i tiden 1577-1800. Det er af stor

værdi at få en så grundig gennemgang som denne om et zünftigt lav, men arbejdet ville have haft større almindelig interesse, hvis også de andre danske snedkerlav var blevet inddraget i undersøgelsen. Fra Århus kendes f.eks. en beskrivelse af en behøvling fra 1780, som udmærket supplerer de oplysninger, Kim Karmark bringer. Den har i øvrigt den kuriøse værdi, at den er skrevet af Kr. Erslevs farfar. Selv om den er skrevet mange år, efter at behøvlingen havde fundet sted, har den alligevel værdi som kilde.

Som det fremgår af håndværkets historie og yderligere bekræftes af Kim Karmarks bog, var zünftens regler og ofte besynderlige skikke til fordel for svendene. At svenden skulle være ugift, at han skulle være født i et lovligt ægteskab, og at han nøje skulle overholde zünftens regler, betød, at han let kunne forlade en by, hvis han var utilfreds med dens mestre, mens en gift måtte blive af hensyn til kone og børn, som ægtefødt havde han en social status, og behøvlingen med de andre tilhørende regler blev et bevis på, at han var faglært, da der først 1762 blev indført en svendeproeve i København, og dermed hævdede han sig over skaren af alle dem, der ikke havde nogen uddannelse. Fremdeles kunne han ved at nægte at arbejde sammen med dem, der havde en uddannelse, men ikke var zünftige, gennemtvinge, hvad han ønskede. Alt dette var ikke en fordel for mestrene, men zünften havde også en uheldig side, da den gjorde det danske håndværk afhængigt af Tyskland. Talende er en episode så sent som 1830. Murerlavet i København ville ikke anerkende murerne i Århus, og først da de sidste kunne bevise, at deres zünftighed var godkendt i Berlin og Dresden, blev de accepterede i København. Hvis det har været hensigten at forhindre, at fremmede svende fik arbejde i hovedstaden,

er det mislykkedes. Også fra andre danske byer er der vidnesbyrd om, at de københavnske murersvende søgte at holde de andre borte, så solidariteten har tilsyneladende kun haft gyldighed inden for den lokale ramme.

I Kim Karmarks bog savnes aktstykkerne, hvorpå skildringen bygger. De kan let findes andre steder, men det sinker at lede dem op, og hans afhandling rejser ønsket om en samlet udgave af de håndværkshistoriske kilder til letelse for studiet af de enkelte fags fortid.

Helge Søgaard

Bent Blüdnikow: *Krigsfanger – et billedrama om krigsfanger i Danmark under 1. Verdenskrig*. (Odense Universitetsforlag, 1988). 143 s., ill.

1. Verdenskrig har altid været »godt stof« for såvel historikere som andre med historisk interesse. Det er imidlertid en sandhed med modifikationer, når vi bevæger os fra et bredt europæisk plan til et nationalt dansk plan. Danmarks neutralitet under krigsårene er uden tvivl hovedårsagen til, at perioden 1914-1918 ikke har påkaldt sig særskilt interesse i den danske historikerverden. Symptomatisk nok har den største bevågenhed været koncentreret om problemerne med at opretholde den danske neutralitet (mineudlægningsaffæren) og om reaktualiseringen af Slesvig-spørgsmålet i krigens kølvand.

Det er derfor mere end velkomment, at Bent Blüdnikow i denne lille bog har kastet sig over et længe overset emne, nemlig det danske engagement i krigsfangespørgsmålet under 1. Verdenskrig. Emnet har to aspekter: et *internationalt*, der handler om, hvordan den danske regering og udenrigsministeriet brugte krigsfangespørgsmålet som et middel til at håndhæve Danmarks